

Západočeská univerzita v Plzni

Ústav umění a designu

Bakalářská práce

PAMĚŤ

obscurum per obscurius

Matěj Polák

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Ústav umění a designu

Oddělení designu

Studijní program Design

Studijní obor Multimediální design – Prostorová tvorba

Bakalářská práce

PAMĚŤ

obscurum per obscurius

Matěj Polák

Vedoucí práce: Prof. Akad. Mal. Adéla Matasová- Teisingerová

Oddělení designu

Ústav umění a designu

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

**Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen
uvedených pramenů a literatury.**

Plzeň, duben 2012

.....
podpis autora

OBSAH	5
0. Úvod	5
0.1 Téma a důvod jeho volby	5
0.2 Cíl práce	6
0.3 Mé dosavadní dílo v kontextu specializace	7
1. Teoretický rámec	10
1.1 Formy Paměti	11
1.2 Psychologické hledisko	11
Paměť	12
Nevědomí	12
Projekce	13
Archetypy	13
Archetyp Stínu	14
Archetyp Animy a Anima	15
Archetyp Moudrého starce	15
1.3 Alchymie	16
Alchymistický proces tvorby	16
Proces vzniku mého díla	19
Mandala	20
1.4 Umělci, kteří mě inspirovali	21
Marcel Duchamp	21
Anish Kapoor	22
Ho tzu Nyen	22
Sachiko Kodama	23
2. Praktický rámec	24
2.1 návrhy realizace	24
2.2 Proces tvorby	24
ferrofluid	25
Technologická specifika	26
2.3 Závěr	27
3. Seznam použitých zdrojů	28
4. Resumé	29
5. Seznam příloh	31

0. ÚVOD

0.1 Téma a důvod volby

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybral téma Paměť. Konkrétně jsem se snažil o práci s kolektivním nevědomím a jeho vlivem na člověka. Fascinuje mě představa toho, že existují stejné nevědomé obsahy pro veškerou populaci a zároveň pravděpodobně pro jakoukoliv etapu dějin. Dostáváme se tím na pole mystiky, protože kolektivní nevědomí není něco, co by se dalo dokázat čistě empiricky nebo zaznamenat, největším zdrojem pro moji práci byly knihy C. G. Junga, který je podle mě asi největší odborník na téma nevědomí.

Na téma paměť jsem již tvořil jednu práci v letním semestru druhého ročníku, pracoval jsem s nevědomím ale s nevědomím osobním. Pracoval jsem s pamětí mozku, přesněji s tématem vytěšňování vzpomínek a myšlenek. To je téma mnohem exaktnější a probádanější. Při volbě tématu jsem si znovu zvolil téma paměť, jelikož problematika vědomí a nevědomí obecně, mě velmi zajímá. Kolektivní nevědomí, mě zaujalo nejvíce nejspíše proto, že je hodně spojeno s mystikou. Osobně jsem se ve všech svých předchozích dílech snažil s mystikou pracovat. Je to pro mě téma velice komplexní a zajímavé. Hlavně asi kvůli tomu, že současná společnost je založena na exaktnosti a veškeré objevy musí být vysvětlitelné nejlépe podle fyziky nebo biologie, tak aby byla přijata širokou veřejností.

Proto jsem se snažil nevědomí zkoumat, určitým způsobem přijít na jeho základní funkce a obecné principy a s těmi posléze pracovat. Základní podstata, která mně velmi fascinuje je, když si připustíme, že kolektivní nevědomí je zjednodušeně řečeno soubor určitých atributů společných pro veškeré lidstvo existuje a ovlivňuje nás, dostáváme se, ale k problému kdy si vlastní nevědomé paměti

nemůžeme být vědomi, ale můžeme sledovat jeho vliv na nás. Nahlížet na tento problém můžeme pouze pomocí vnějších událostí, protože kdybychom byli schopni vnímat nevědomí, stalo by se vědomím.

0.2 Cíl práce

Snažil jsem se o vytvoření velmi jednoduché instalace, ve které se pracuji s myšlenkou nevědomého prožitku - projekce, přesněji řečeno se snažím o vytvoření ideálního prostoru pro tento prožitek. Chci dosáhnout v podstatě alchymistického postupu a dostat tak pozorovatele do mystické sféry, která není pro současné lidské vnímání běžná a mohla by být považována až za zázrak. Výsledkem má být čistá konfrontace člověka se sebou samým, teoreticky i s kolektivním nevědomím. Setkání člověka se sám se sebou je podle mého názoru jedna z nejtěžších věcí, ve společnosti člověk často používá různé masky a i sám k sobě bývá často neupřímný. Využívám ferrofluid, magnetickou nanokapalinu, která je doufám ještě ne moc známým materiálem a dodává instalaci nádech něčeho nepřírozeného, je umístěn v tmavém prostředí, které umocňuje lidské vnímání (senzibilitu), toto téma rozeberu později ještě podrobněji. A nakonec využívám zrcadlových ploch, právě z toho důvodu, že zrcadlo je fenoménem pro téma konfrontace člověka se sebou samým.

Zajímá mě všeobecně vnímání prostředí, ve kterém se člověk nachází. Člověk západní civilizace všeobecně vnímá svět velmi materialisticky, založený na matematice, fyzice a biologii. Zkrátka všechno co se nedá doložit logicky a jeví se našemu vnímání jako nepřírozené, považujeme většinou za nesmysl, blud nebo pohádku. Jak říká Stanislav Gróf: „Západní průmyslová civilizace je jediná skupina, která v celých dějinách lidstva nemá zájem o mimořádné

stavy vědomí a nemá žádné místo pro ně. Všechny ostatní skupiny měli zájem o tyto stavy a používaly je k celé řadě účelů, například pro diagnostikování a léčení. Jakožto hlavní způsob komunikace s přírodou...“¹ Myslím, že do jisté míry se může jednat o deformaci způsobenou osvícenstvím, kdy v Paříži vzniká kult Rozumu a například Katedrála Notre-Dame v Paříži je přejmenovaná na Chrám Rozumu. Gróf dokonce považuje západní civilizaci za sebevražednou společnost, která se díky své nevědomosti žene k záhubě. Pomocí atributů využívaných v alchymii nebo v různých náboženstvích, chci vytvořit vlastně prostor, který dává možnost k nevšednímu prožitku a až tento prožitek může vyvolávat další otázky a důvody k zamyšlení se nad dílem.

0.3 Mé dosavadní dílo v kontextu specializace

Jako student prostorové tvorby pod vedením profesorky Adély Matasové jsem vytvořil několik objektů a filmů, témata mých prací se skoro vždy týkaly mystiky. Hodně mě zajímá východní filosofie, protože vnímá svět jinak, než jak jsme zvyklí v Evropě. Nehledá příčiny a racionální důvody ale snaží se nahlížet na danou věc jako na celek. Výstižně toto popisuje Jung v diskuzi k druhé přednášce Tavistockých přednášek, říká, že západní člověk dělí věci na jednotlivé části a v nich teprve hledá příčiny, například pokud na břeh moře vyplaví vlny starou krabici, botu a mrtvou rybu, budeme to považovat nejspíše za náhodu a celkem komický výjev ale z pohledu východní filosofie se můžeme ptát, co to vůbec znamená, že jsou tyto věci pohromadě. Jedná se o filosofii, kterou můžeme poznat v knize I-ťing - Kniha proměn. Jedná se o určitý moment náhody, pro daný okamžik.

V prvním ročníku jsem vytvořil interaktivní objekt s názvem

¹ Stanislav Gróf – rozhovor, režie: Igor Chaun. In: Youtube [online]. 23.1.2011[cit. 4.4.2012] dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=g25Xd2TKu34>, kanál uživatele gosschal

šidítka, pracoval jsem se starokřesťanskou mystikou ve srovnání se současnou situací ve světě, konkrétně jsem se zabýval teorií o stroji na manu, výsledkem bylo velké chrastítko naplněné „materiálním dneška“ (bohatstvím)

Další práce, na téma energie, byla založená na vnímání a přijímání východních kultur do našeho systému. Jedná se o objekt vyskládaný z kostek cukru, konkrétně Buddha sedící v suché zahradě (také z cukru). Východní kultura je pro západní civilizaci velmi netradiční a vnímá svět úplně jinak, než jsme zvyklí. Člověk, který žije v nadbytku, má tendenci shromažďovat věci a nové poznatky. Východní kultura je tedy pro něj poklad, proto se objevila velká poptávka po „východních věcech“ a aby mohla být poptávka naplněna, vzniká například v 60. letech bojové umění kung-fu, je to kvůli americkým filmařům. Kung-fu znamená v překladu dobrá škola. Stejně tak je tomu i s věcmi které mají populární označení „zenový“. Buddhismus je v poslední době pro nás tak trochu módní doplněk můžeme říkat, že máme zenovou zahradu, nějaký symbol jako přívěšek na krk, který by měl asi znamenat, že přináší štěstí. Východní filosofie je pro moje práce většinou dost směrodatná, mám pocit, že současná společnost má tendenci opomíjet určitou archaickou „moudrost“.

Na konci druhého ročníku jsem na téma paměť vytvořil krátký film s názvem „Snídaně“ zabývající se zapomenutými a vytěsněnými vzpomínkami. Tyto jevy se řadí do sféry osobního nevědomí

zaujalo mě, jakým způsobem mozek uchovává vzpomínky a třídí informace. Vycházím z tvrzení, že mozek upřednostňuje pozitivní informace, např. Když si vzpomínáte na nějaký zážitek z dětství, vybaví se vám nejdříve ty dobré vzpomínky, špatné až po chvíli anebo vůbec. Mozek také často vzpomínky pozměňuje a přetváří, to se děje, protože mozek (vědomí) potřebuje fungovat

racionálně, proto aby zmírnil jejich dopad na člověka. Připadá mi, že mozek je vlastně docela nespolehlivý, jelikož většina těchto změn není řízená, ale probíhá pro usnadnění a racionalizaci vzpomínek. Na druhou stranu bez zjednodušování a vypouštění informací by se mozek přehltil informacemi a nemohl fungovat.

Vytěsněná vzpomínka je vzpomínka pro vědomí nedostupná, mozek se většinou snaží vytvořit jakousi záplatu, kterou vzpomínku překryje. Pokud se nepodaří vytvořit záplatu, zůstane vzpomínka prázdná, nevrátí se do původní podoby. Proto jsem ve svém filmu přirovnal vytěsněnou vzpomínku k černému místu v bytě, jedná se o něco, co do bytu nepatří a na první pohled by se mohlo zdát, že se jedná o problém. Určité zamyšlení nad tím co by se mohlo skrývat za tím černým místem, to ale bohužel nemůžeme zkusit určit, jelikož nemá vliv na reálnou linii, musíme brát černé místo jako takového vetřelce, který časem s největší pravděpodobností zmizí.

1. TEORETICKÝ RÁMEC

1.1 Formy Paměti

1. schopnost uchovávat informace
2. stav kdy se lidé upomínají na určitou událost či osobnost
3. elektronická součást sloužící k uchovávání informací²

Obecně paměť vidím jako systém, který umožňuje vnímat události okolo nás. Pomocí paměti se rozpomínáme na události, které jsme už zažili a řídíme podle nich naše rozhodnutí. To znamená, že člověk vlastně málokdy prožívá nějakou událost bez toho, aby jí srovnával se svými předchozími vzpomínkami. Vzpomínky nebo poznatky, které jsou nové, si člověk ukládá do paměti v mozku, ale zároveň pro snadnější vyvolání používá také externí paměť, tou může být například fotografie, nějaký text nebo třeba předmět. Vytváří se tak určitá interaktivní síť. Důležitý je fakt, že paměť není celek, asi nejlépe by se dala přirovnat k odrazu světla na vodní hladině, hladina je celková paměť, která ale není člověku přístupná a malé jiskřičky, které se na vodě tvoří a zanikají, jsou paměť vědomá. Člověk využívá paměť neustále a dokonce věci, které vytváří, mají určitou podobnost s pamětí v lidském mozku, například počítačová paměť, kde jsou data uchovávány po malých částech ze kterých se, až posléze tvoří celek. Současný vývoj takzvané „nové“ umělé inteligence dokonce vytváří roboty, kteří mají schopnost si sami od sebe pamatovat podněty pro ně důležité a vytvářet si tak vlastní myšlenkový program.

Zároveň paměť není jenom lidský prvek, vyskytuje se všude okolo nás. Mám na mysli hlavně třeba paměť krajiny, pro příklad mohu uvést třeba stará keltská hradiště, jedná se o místa, která byla kdysi obydlená lidmi s naprosto jinou kulturou a i přes to, že jsou už dlouhou dobu opuštěná, pořád nesou určitou informaci, která to

² Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Paměť [online]. c2012 [citováno 9. 1. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wiktionary.org/wiki/paměť>>

místo určitým způsobem formuje a dává mu specifickou informaci. Nejenom když člověk ví, kde se nachází, nás tato místa ovlivňují. Tato funkce paměti ve mně vyvolává pocit určitého posunu, nebo by se to dalo označit za proces evoluce, pomocí předchozích zkušeností anebo rozhodnutí se řídíme do budoucnosti.

1.2 PSYCHOLOGICKÉ HLEDISKO

Paměť

Paměť z psychologického hlediska je zkoumána nejprve podle toho, jak funguje, rozřazena podle toho jakým způsobem se informace uchovávají: sensorická (ultrakrátká), krátkodobá, pracovní, dlouhodobá. Jakým systémem musí projít informace, než jsme schopni si jí zapamatovat: Proces vštípení, uchování, vybavení, případně zapomenutí informace.

Nejvíce mě však zajímá paměť vědomá a nevědomá, vycházím osobně z rozřazení podle C. G. Junga. Ten rozřazuje celou psýché do několika kategorií: ektopsychickou sféru, osobní nevědomí, endopsychickou sféru a kolektivní nevědomí³.

Ektopsychická sféra označuje lidské vlastnosti a pochody které nám umožňují vnímat okolní svět. Osobní nevědomí je součástí endopsychické sféry, která je na povrchu ovladatelná člověkem, jedná se o zapomenuté nebo potlačené vzpomínky a prožitky, které však nejsou vědomé, jako například některá traumata z dětství. Čím více se osobní nevědomí prohlubuje tak se stává už jenom potlačitelným, například afekty, až postupně přechází v nevědomí. Tato sféra je stále osobní a člověk ji postupně vyvíjí a může jí do určité míry měnit. Pro mě je nejzajímavější sféra poslední a to je kolektivní nevědomí.

---

³ obr. 1

Nevědomí

Kolektivní nevědomí popisuje C. G. Jung takto: „Pak je zde druhá třída obsahů zcela neznámého původu nebo vůbec událostí jakéhosi původu, který nelze popsat jako individuální získané vybavení. Tyto obsahy mají jednu význačnou zvláštnost, a tou je jejich mytologický charakter. Je tomu tak jako by patřily ke vzoru, který není vlastní žádné jednotlivé psýché nebo osobě, ale spíše ke vzoru, který je vlastní lidstvu obecně.“⁴

Spojitosť s mytologií mě přijde velice zajímavá, Jung píše, že mýty nejsou vysvětlitelné pouze v souvislosti s astrologií a během přírody, kdy primitivní národy, pro které bylo právě fungování přírody, jako například cyklus slunce, neprozkoumaným a zároveň naprosto nepředstavitelným jevem, viděli v těchto jevech události, které popisovali v příbězích o bozích s pocitem nutnosti si tyto jevy objasnit. Ve skutečnosti se však podle Junga mohlo jednat o projekci kolektivního nevědomí do těchto jevů, proto má pak hodně mýtů velmi podobný příběh nebo dokonce některé postavy mají stejné atributy.

Projekce

„V klasickém psychoanalytickém pojetí je projekce mechanismus obrany proti úzkosti, který se projevuje tím, že jedinec subjektivně nepřijatelné psychické obsahy či pohnutky, nejčastěji sexuální nebo agresivní, připisuje někomu jinému.“⁵ Pro mě je tento moment důležitý pro tvorbu instalace jako takové, funkce projekce jako mechanismu obrany souvisí s využitím temného prostoru a ferrofluidu, více k tomuto dodám později.

„Jung rozlišoval mezi pasivní a aktivní projekcí. Pasivní

⁴ JUNG, C. G. *Analytická psychologie - její teorie a praxe – Tavistocké přednášky*, 2. vyd. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České Republiky, 1993, ISBN 80-200-0480-7, str. 49

⁵ Plháčková, Alena. *Učebnice obecné psychologie*, Praha: Academia, 2005, ISBN: 80-200-1387-3, str. 155

projekce je zcela samovolná, nezáměrná, jako například když se zamilujeme. Čím méně toho o druhé osobě víme, tím snadněji dochází k pasivnímu projikování nevědomých aspektů nás samotných do druhého. Projekce není vědomým procesem. Všechny aktivované obsahy nevědomí mají tendenci objevovat se v projekci. Je to dokonce pravidlo, že nevědomý obsah, jenž je konstelován, projeví se nejdříve jako projekce. Často se stává, že objekt nabízí projekci příležitost, nebo ji dokonce vyvolá. Jde o případ, že si samotný objekt své vlastnosti není vědom; tím ji promítne na nevědomí jiného člověka. Všechny projekce vyvolávají protiprojekce tam, kde si objekt neuvědomuje vlastnost projikovanou subjektem. Prostřednictvím projekcí můžeme vytvořit dokonce celou řadu imaginárních vztahů; vztahy, na nichž se podílí naše projekce, mívají ovšem často jen velmi málo či dokonce téměř nic společného s realitou skutečného světa.⁶ Co se týče myšlenky kolektivního nevědomí, vychází Jung z představy o nevědomí, kterou podává Freud. S tím rozdílem, že u Freuda je nevědomí v podstatě osobní, skládá se z vytěsněných a zapomenutých myšlenek. Jung zachází hlouběji a tvrdí, že kolektivní nevědomí má všeobecný charakter. To znamená, že je pro všechny lidi stejné, obsahuje stejné obrazy a symboly, tvoří určitý duchovní základ každého člověka. Z toho vyplývá, že kolektivní nevědomí je částí psýché, kterou má člověk v sobě od narození, dá se říct je dědičná od prvopočátku. Důležitý je fakt, že tyto obrazy nejsou přesně definované a každý člověk je má vidět stejně, jedná se o určitou formu toho, jak na obraz lze nahlížet, dobrým příkladem jsou mýty, nebo dokonce pohádky, které jsou z různých částí světa a liší se i dobou vzniku a přesto používají stejné symboly a atributy.

---

⁶ Carl Gustav Jung. [online]. [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://jung.sneznik.cz/soubor_slovník/slovník_projekce.htm>

Archetypy

V souvislosti s kolektivním nevědomím zavádí Jung termín Archetyp. Archetyp znamená něco jako praobraz, je to termín, který pochází od Platóna, který rozvíjí teorii „prapůvodních myšlenek“ tzv. eidos. V Jungově pojetí se Archetyp dělí ještě na archetypální obrazy, tedy jednotlivé typy. K rozřazení a vůbec empirickému důkazu, využívá Jung sny svých pacientů, které dále srovnává s mytologickými a antropologickými prameny. Rozlišuje archetypy, které se projevují personifikovaně: archetyp stínu, persony, animy a anima, dítěte, hrdiny, matky, otce, kejklíře, moudrého starce. Potom existují ještě archetypy, které se projevují spíše v určitých situacích a nemají takové atributy, aby je mohl chápat člověk ve formě postavy, jsou to archetypy coniunctia (celistvosti) nebo znovuzrození. V souvislosti s mojí prací popíšu archetypy stínu, animy a moudrého starce.

Archetyp stínu

Archetyp stínu je podle Junga první, na který člověk narazí ve spojitosti se setkáním se sebou samým. Právě aby mohl člověk poznat sám sebe, musí se nejprve setkat s vlastním stínem. „ Stín je ovšem úžlabina, úzká brána, jež je trýznivě těsná, a toho nezůstane ušetřen nikdo, kdo sestoupí do hluboké studny.“⁷ Stín působí na člověka z jeho vlastního pohledu velmi negativně, funguje vlastně jako takové pravdivé zrcadlo, které odhaluje všechny naše negativní aspekty. Na druhou stranu je ale velmi důležité umět si tyto aspekty uvědomit, pokud se toto člověku podaří, dostává se vlastně do sféry osobního nevědomí. V souvislosti s kolektivním nevědomím se projevuje stín stejně, pouze může mít mytologickou povahu a vystupovat například v podobě moudrého starce nebo třeba mefista.

⁷ JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek II.: Archetypy a nevědomí*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-16-4, str. 119

Na druhou stranu Jung vyzdvihuje v souvislosti s náboženstvím, především s křesťanstvím pozitivní stránky stínu jako logický a objektivní protějšek absolutního dobra, které pochází od boha. Jung mluví o zařazení postavy ďábla mezi svatou trojici tak aby vznikla čtveřice, která teprve povede k celosti, dostáváme se tím k problému trojnosti a čtvernosti, který je jedním ze základních kamenů pro alchymii.

Archetyp animy a anima

Tyto dva archetypy jsou řazeny mezi dva nejdůležitější Jungovy objevy, zakládají se na principu toho, že psýché každého muže v sobě obsahuje jakousi ženskou stránku a pro ženy zase naopak. „City muže jsou takříkajíc city ženy a projevují se jako takové ve snech. Označil jsem tento obraz výrazem anima, protože ona je zosobněním inferiorních funkcí, které uvádějí muže do vztahu ke kolektivnímu nevědomí. Kolektivní nevědomí se jako celek jeví muži v ženské formě. Ženě se jeví v mužské formě a pak jí nazývám animus. Zvolil jsem výraz anima, poněvadž byl vždy užíván pro tentýž psychologický fakt.“⁸ Slovo inferiorní používá Jung ve zdvojeném smyslu: leží pod vědomou osobností a fungují nedokonale.⁹ Jung tvrdí, že čím hlouběji se člověk dostává, stává se archetyp animy a anima dokonalejší a srozumitelnějším, zprvu totiž na člověka působí jako živelný faktor, popisovaný jako chaotické puzení k životu.

„s animou se v historii setkáváme především v božských syzygiích, dvojicích androgynních bohů. Sahají jednak do temnot primitivní mytologie, jednak vysoko do filosofických spekulací gnosticizmu a klasické čínské filosofie, kde je kosmogonická dvojice

⁸ JUNG, C. G. *Analytická psychologie - její teorie a praxe – Tavistocké přednášky*, 2. vyd. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České republiky, 1993, ISBN 80-200-0480-7, str. 99

⁹ HOPCKE, R. H. *Průvodce po sebraných spisech C.G. Junga*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, ISBN 80-900802-9-4, str.84

pojmu označena jako jang (mužský) a jin (ženský). O těchto syzygiích lze klidně tvrdit, že jsou právě tak univerzální jako výskyt muže a ženy,¹⁰

Archetyp Moudrého starce

postava moudrého starce se ztotožňuje s postavou rádce nebo duchovního průvodce. „Znalosti, reflexe, vhled, moudrost, důvtip a intuice,“ jsou vlastnosti náležící archetypu moudrého starce. „V prožitku tohoto archetypu zakouší moderní člověk prastarý způsob myšlení jako autonomní činnost, jejímž objektem je on. Hermes Trismegistos neboli Thovt (Thoth) hermetické literatury, Orfeus, poimandrés a jemu příbuzný Hermův Poimén jsou další formulace téže zkušenosti. Kdyby nebylo jméno *Lucifer* již předpojaté, bylo by snad pro tento archetyp výstižné.“¹¹

1.3 Alchymie

Alchymistický proces tvorby

O alchymii jsem vždy uvažoval jako o předchůdci dnešní moderní chemie, která v sobě má nádech mystična a vlastně jsem jí měl za takovou pseudovědu. Spojoval jsem si jí hlavně s obdobím Rudolfa II. a výrobou kamene mudrců, který má přeměňovat běžné předměty ve zlato. Když jsem ale začal studovat knihu C. G. Junga *Představy spásy v alchymii (psychologie a alchymie I)* byl jsem nucen názor přehodnotit. Alchymie je velice stará věda, první dokumenty jsou datovány do období antiky, ale asi mnohem důležitějším poznatkem bylo, že alchymista nevyužívá pro svoji práci pouze postup chemický ale také filosofický. Zlato, které

¹⁰ JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek II.: Archetypy a nevědomí*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-16-4, str. 170

¹¹ JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek II.: Archetypy a nevědomí*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-16-4, str. 140

alchymista hledá, není hmotné. Alchymista hledá totiž prvotní hmotu (materia prima), která je ve výsledku něco jako pneuma (duch), základ celého vesmíru, hmota co vzniká přímo s chaosu. Postupy jsou většinou šifrované v mytologických symbolech a celý proces je většinou naprosto nesrozumitelný (nezopakovatelný) jak píše Jung: „Alchymistům byla skutečná povaha hmoty neznámá. Znali ji jen v náznacích. Tím, že se jí pokoušeli prozkoumat projíkovali nevědomí do hmoty aby ji prosvětlili. Aby vysvětlili tajemství hmoty, projíkovali jiné tajemství: své neznámé duševní pozadí do toho co mělo být objasněno, „obscurum per obscurius, ignotum per ignotius“ (nesrozumitelné pomocí ještě nesrozumitelnějšího, neznámé pomocí ještě méně známého)!“¹²

Je to nejspíše z toho důvodu, že chemikálie, se kterými alchymista pracuje, byly v té době celkem neznámé a měli velkou mystickou hodnotu a chemické reakce, ke kterým docházelo, byly naprosto nové poznatky. Podle výše uvedeného citátu tak při práci docházelo k nevědomé projekci, to znamená, že výsledný popis experimentu je vlastně popis alchymistova vlastního nevědomí. Stejně jako pro primitivní národy bylo poznávání funkce přírody. Takováto projekce souvisí podle mě se zmíněným způsobem lidské potřeby neustále srovnávat nové poznatky s už nabytými zkušenostmi, pokud se děje něco co si člověk nedokáže vysvětlit pomocí vědomé paměti, nechá mozek nevědomou paměť, aby se projíkovala do daného objektu. Stejně jako alchymista popisuje své vize. Dost často bývají zdrojem pro tyto vize sny.

„Jak známo, alchymie líčí chemický proces proměny, k jehož provedení poskytuje nesčetné návody. Ačkoli se sotva najdou dva autoři se stejnými názory na přesnější průběh procesu a následnost jeho fází, přece se většina z nich shoduje v hlavních bodech, a sice

---

¹² JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek VI.: Představy spásy v alchymii (psychologie a alchymie II)*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-21-0, str. 29

od nejstarších dob, tedy od začátku křesťanského letopočtu, se rozlišují čtyři fáze, jež jsou charakterizovány již u Herakleita zmíněnými prvotními malířskými barvami: černání, zbělení, žloutnutí, červenání. Toto čtyřdílné členění procesu se označovalo jako čtvrcení filosofie. Později, to znamená asi na přelomu 15. až 16. století, byl počet barev redukován na tři, přičemž žloutnutí, „citrinitás“, je postupně vynechávána, respektive je uváděna jen zřídka. Místo toho po černání, případně černi (nigredo), výjimečně nastupuje „viriditas“ (zeleň), aniž by ale dosáhla principiálního významu. Zatímco původní tetrametrie byla přesnou obdobou kvaternity elementů, teď se často zdůrazňuje, že jsou čtyři elementy (země, voda, vzduch, oheň) a čtyři vlastnosti (teplá - studená - vlhká - suchá) a naproti tomu jen tři barvy: černá, bílá a červená. Protože proces nikdy nevedl k žádnému cíli a ani ve svých jednotlivých částech nikdy nebyl typicky proveden, nelze ani změnu členění fází vysvětlit z vnějších příčin, ale spíše to má něco společného se symbolickým významem čtveřice a trojice, tedy s vnitřními, psychickými příčinami.“¹³

Základním principem je moment, kdy se alchymista musí setkat se sebou samým a snaží se poznat sám sebe, což je jeden ze základů snad pro všechny světová náboženství a vstupním prvkem pro jakoukoli kontemplaci. Souvisí to zároveň s již zmíněným archetypem stínu. Alchymista Gerardus Dorneus říká: „Z ostatních nikdy neuděláš jedno, jestliže nebude nejprve jedno z tebe samého.“ Pro mě je tohle úplně zásadní myšlenka, snažím se, aby se divák konfrontoval sám se sebou prostřednictvím zrcadlové plochy.

Alchymie postupně vymizela v průběhu 17 až 18. století, a to z toho důvodu, že alchymisté se stále přikláněli spíše k materiální

---

¹³ JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek VI.: Představy spásy v alchymii (psychologie a alchymie II)*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-21-0, str. 12

stránce svého díla. Hlavně v důsledku nástupu osvícenství. Fritjof Capra ve své knize Tao fyziky zmiňuje, že právě v tuto dobu se určují některá paradigmat, například Newtonská. Podle mého hlediska to není úplně správné, existuje hodně věcí, které se nedají dokázat empiricky nebo racionálně a proto bych chtěl vyvolat svým dílem atmosféru podobnou alchymistickému procesu tvorby.

Proces vzniku mého díla

Pro své dílo jsem si vybral jako hlavní motiv alchymistický motiv kvadratury kruhu.¹⁴ Kvadratura kruhu je matematická úloha definovaná v 5. století před Kristem, jedná se o sestrojení kruhu ze čtverce tak aby měli oba stejný objem. „Problém kvadratury kruhu zaměstnával středověké duchy stejně jako lapis, *tinctura rubea* (červená tinktura) a *aurum philosophicum* (filosofické zlato). Kvadratura kruhu je symbolem pro *alchymické dílo* (opus alchymicum) tím, že rozděluje počáteční chaotickou jednotu do čtyř živlů (prvků, elementů) a ty pak znovu spojuje ve vyšší jednotu. Kruh představuje jednotu, čtverec představuje čtyři živly.“¹⁵

Pro mě je důležitá symbolika trojnosti a čtvernosti, se kterou se setkáváme například i v tibetské knize mrtvých, nejčastěji máme, ale trojnost spjatou s křesťanskou svatou trojicí ke které Jung přidává osobu ďábla aby bylo celosti dosaženo. Trojnost je v mytologii považovaná za neúplnou a spojována s mužským principem zatímco čtvernost je symbolem celostia spojována s ženským principem. Tento symbol by měl být „vstupem“ do nevědomí. Tzv.: Cirkumambulatio, původně alchymický pojem. Obcházení okolo, kroužení kolem. Interpretace obrazu z různých hledisek. Circumambulatio a volné asociace se od sebe liší v tom, že zatímco volné asociace jsou lineární a směřují od původního

¹⁴ Obr. 2 – kvadratura kruhu

¹⁵ JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek V.: Snové symboly Individuačního procesu (Psychologie a alchymie I)*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-19-9, str. 153

obrazu odstředivě, cirkumambulace, jak již název napovídá, je procesem kroužení kolem, kdy asociace tak říkajíc zůstávají v těsné blízkosti.

Dílo je umístěno do „stanu“ s půdorysem rovnostranného trojúhelníku. Čtvercový podklad symbolizuje čtyři živly. Celý prostor je zatemněný tak, že je velmi náročné rozeznat poslední a nejdůležitější součást díla a tou je koule na trojnožce s ferrofluidem. Kulatá nádoba je hlavní prvek celého díla, koule je symbolem celosti, prvotní hmoty, chaosu, lapis. „Prvním kulovým tvarem je ale lebka. Podle starého názoru obývá hlavu, respektive mozek „anima intellectualis“ (duše rozumová). Proto má být alchymistická nádoba kulatá jako hlava, aby to co z nádoby vzejde, bylo rovněž „kulaté“, totiž jednoduché a úplné jako „anima mundi“ (duše světa). Koule je zdvižená na trojnožce, protože trojnožka je asi nejznámějším objektem spojeným s alchymii. A je v podstatě jediným vizuálním prvkem, který může být laikem označen jako alchymický. Koule zároveň funguje jako „nádoba“ pro tekutinu, která jak už jsem zmiňoval, funguje jako zrcadlo ale zároveň se samovolně pohybuje a obraz deformuje. Vytváří tak mandalu.

Mandala

„Sanskrtské slovo mandala znamená kruh v obecném smyslu. V oblasti náboženských rituálů a v psychologii označuje kruhové obrazy, jejich kreslené, malované, plastické nebo taneční ztvárnění. Plastické obrazce tohoto typu existují zejména v tibetském buddhismu a jako taneční figury se kruhové obrazy nacházejí v kláštorech dervišů. Jako psychologické fenomény se spontánně vyskytují ve snech, v jistých konfliktních stavech a u schizofrenie. Velmi často obsahují čtvernost nebo násobek čtyř ve formě kříže, hvězdy, čtverce, osmiúhelníku atd. V alchymii se tento

motiv objevuje ve formě kvadratury kruhu (quadratura circuli).“

Mandala je nástrojem kontempace. Pro moji práci, je mandala nosným prvkem, protože spojuje všechny důležité myšlenky. Využívám těchto motivů také z důvodu pochopitelnosti pro diváka, protože mám pocit, že jsou snadno rozpoznatelné a každý je zná. Na druhou stranu pro mě má ferrofluid podobné vlastnosti jako rtuť pro alchymisty, myslím, že i pro diváka je efekt dostatečný vzhledem k tomu, že se nejedná o běžně známý materiál. Lesklá pohybující se tekutina je pro mě ideálním materiálem, který může symbolizovat proměnlivost a prchavost nevědomí nebo merkuria. Boha zjevení, průvodce duší, symbol sjednocující protiklady. Tekutý kov, který v sobě skrývá tajemství.

1.4 Umělci, kteří mě inspirovali

Marcel Duchamp

Marcel Duchamp, Francouzský umělec, který tvořil v letech 1912 – 1966, řadí se mezi dadaisty a surrealisty. Avšak asi největší přínos pro umělecký svět, je jeho vytvoření základu pro konceptuální umění, sám se ptá: „ může člověk vytvořit umělecké dílo, které vlastně není umělecké dílo?“¹⁶, což znamená asi to, že jako autor díla by předal existující věci nějakou myšlenku, je to vlastně přechod od vizuálního umění k umění, nad kterým můžete přemýšlet. Z tohoto důvodů poté vzniká pak hodně známé kontroverzní dílo Fontána, (tzv. readymade) poslané na výstavu avantgardního umění v roce 1917. Kde vyvolala velkou diskuzi mezi tehdejší uměleckou špičkou a vlastně dost pobouřila. Dalším zajímavým dílem, je Velké sklo, velice komplexní, konceptuální dílo, které nebylo nikdy dokončeno. Hodně zjednodušeně řečeno pojednává o

¹⁶ Stafford, Andrew, *Making sense of Marcel Duchamp* [online]. c2012 [citováno 20. 3. 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.understandingduchamp.com/text.html#1912>>

světě mužů a žen. Zahrnuje ovšem i takové věci jako je osud anebo touha, takže se vlastně podle mě spíše podobá znázornění lidského života vůbec.

Duchamp se svým dílem snaží provokovat ale zároveň vnášet do díla skryté myšlenky, hledat nové cesty pro další vývoj umění.

Anish Kapoor

Současný Britský sochař indického původu, mne inspiruje především svojí prací se symbolikou, kterou můžeme v jeho díle nalézt. Obrací se vlastně k archetypům společnosti, inspiruje se řecko-římskou, egyptskou a aztéckou kulturou. Ale symboliku, kterou využívá, můžeme najít už v paleolitickém umění. Zároveň mě také velmi zaujala Kapoorova práce se zrcadlovými materiály. Například dílo: Turning Water Into Mirror Blood Into Sky (proměna vody v zrcadlo krve v oblohu) má podle mě až alchymistický charakter. Nebo dílo: Vertigo, název v češtině znamená závrať. Obří ocelová konstrukce, která funguje jako pokroucené zrcadlo, které zobrazuje obraz vertikálně otočený a ještě deformovaný, což silně působí na vnímání diváka. Zároveň funguje jako obří amplion pokud se člověk postaví doprostřed a promluví. Připadá mi, že Kapoor si vybírá témata, která jsou pro každého pochopitelná na první pohled alespoň podvědomě.

Ho Tzu Nyen

Současný Singapurský umělec, který mě velmi zaujal svým přístupem k videoartu. Mám pocit, že jeho díla jsou na pomezí videoartu a filmu, je těžké to takhle rozlišit ale Nyen využívá filmových postupů k vytvoření naprosto unikátní atmosféry, v díle The cloud of unknowing – se zabývá nevědomím a božstvím. Vychází z knihy oblak nevědění, kterou napsal anglický vesnický

farář ve 14. století, to je označováno jako nejzásadnější dílo středověké mystiky.

Sachiko Kodama

Současná japonská umělkyně mě inspirovala materiálem, který využívá pro svoje díla. Jedná se totiž o ferrofluid. Pracuje s tímto materiálem jako s nosičem energie, v díle Morpho towers: Two standing spirals nechává ferrofluid proudit po dvou kuželech umístěných v mělkém bazénku, tak, že se zdá, jakoby se materiál pohyboval podle hudby, která hraje. Ve svých dílech pracuje Kodama hodně s myšlenkou chaosu interpretovanou právě ferrofluidem.

2. Praktický rámec

2.1 Návrhy realizace

Pro téma kolektivního nevědomí jsem nejprve hledal vhodný materiál. Když jsem zjistil, že nevědomí je spojováno s vodou, chtěl jsem vytvořit nějaký prostor, ve kterém by se voda vyskytovala a propojit instalaci třeba s projekcí, myšlenky na toto téma ale nebyly nikdy úplné a připadalo mi, že instalaci něco chybí. Náhodou jsem na internetu objevil video, o kterém jsem si původně myslel, že se jedná o 3D animaci, nebyla to ale pravda. Video byl záznam chování ferrofluidu pod proměnlivým magnetickým polem. V souvislosti s mým dosavadním výzkumem nevědomí to byl naprosto ideální materiál.

2.2 Proces tvorby

Jako výstupní dílo jsem zvolil interaktivní objekt, jedná se o instalaci pro daný prostor. Ve svém díle bych se tedy chtěl pokusit vytvořit specifickou situaci. Prostor bude mít tvar trojbokého jehlanu, bude zatemněný, protože temnota vyvolává v člověku nepříjemné pocity. Když vstoupíme do místnosti, kde je tma, všímáme si úplně jiných věcí než za světla. Totiž tma obecně je spojovaná s nepříjemnými věcmi ale nechci tvrdit, že špatnými. Existuje terapie, při které se člověk nechá zavřít na delší dobu do naprosté tmy, většina lidí popisuje, že když se dokázali dostat za nepříjemnost tmy a pocitu osamělosti, měli možnost nahlédnout sami na sebe a dosáhnout určité vyrovnanosti sám se sebou. To je totiž alespoň podle mě, jedna z nejvyšších možných hodnot, které člověk může dosáhnout.

Na podlaze je do půdorysu trojúhelníku vepsán čtverec, který souvisí s výše vysvětlenou kvadraturou kruhu. Využívám zrcadlové

fólie, která i v málo osvětleném prostoru vytvoří reflexi diváka, nebo pouze dojem jeho vlastního stínu.

Nejdůležitějším prvkem je kulatá nádoba s ferrofluidem, kde se ve chvíli kdy vstoupí do prostoru člověk, začne postupně vytvářet mandala. Využívám také toho, že ferrofluid funguje zpočátku jako zrcadlová plocha, a tím jak se pod vlivem magnetů mění jeho uspořádání, deformuje obraz pozorovatele

Ferrofluid

Ferrofluid je tekutá suspenze z magnetických nanočástic (méně než 10 nm), povrchově aktivní látky (surfaktantu) a rozpouštědla (například oleje). V mém případě se jedná oxid železnato železitý ve vodní bázi s přidaným tetramethylammonium hydroxidem, který zaručuje, že se jednotlivé částice neslepují k sobě. Právě tato kombinace dává této tekutině její unikátní vlastnosti, tekutina reaguje na magnetické pole, ale na rozdíl od ostatních magnetických předmětů jako je například železný prach, si magnetické pole udrží pouze, dokud je magnet přítomný. Na pohled mi tato tekutina připadá velice zajímavá, po přiložení magnetu vznikne obraz magnetického pole, u kterého jsou jednotlivé siločáry definovány tekutinou ve tvaru kuželu, celkově vytváří tvar, který připomíná ježka. Hodně zajímavou vlastností je to, že ji můžeme nechat „téct“ do kopce, ve skutečnosti je kapalina vytahována řízeným elektromagnetem.

Tvary, které vytváří, jsou na první pohled pro člověka neobvyklé a řekl bych, že dokonce až nepříjemné, do určité míry by mohly připomínat něco, co známe spíše ze sci-fi filmů. Právě tento moment bych chtěl využít ve své práci, kdy je nádrž s ferrofluidem umístěná v tmavém stíněném prostoru. Předpokládám, že ferrofluid není ještě úplně známý materiál a tudíž ani jeho vlastnosti. A právě

protože to je něco nového a celá scéna se odehrává v prostředí, které není člověku moc příjemné, je určitá možnost, že by mohl proběhnout nějaký nevědomý prožitek. Další vlastností je černá barva kapaliny, která protože se jedná o olej trochu připomíná rtuť, což je jeden z nezákladnějších prvků pro alchymii. Povrch kapaliny také odráží trochu jako zrcadlo, takže člověk se může, pokud je ferrofluid v klidu na sebe dívat. Fenomén zrcadla je obrovský a dívat se na sebe v prostředí, od kterého nevíte, co máte čekat, není úplně příjemné.

Technologická specifika

Instalace se skládá ze stanové konstrukce potažené černou netkanou textilií, zrcadlové fólie o rozměrech 2x2 metry nalepené na podlaze. Laminátová koule má průměr jeden metr do ní je vyříznutý otvor o průměru 60 cm. Uvnitř koule je soustava motorů, čidlo reagující na pohyb a neodymové magnety. Otvor je uzavřen miskou o průměru 60 cm vysokou 5mm, která slouží jako nádoba pro ferrofluid. Používám zhruba 1 litr ferrofluidu, který je nanesen ve vrstvě 3 mm.

2.3 Závěr

Studiem Jungovské psychologie, jsem se dostal do okruhů, které pro mě byly vždy velice přitažlivé, ale znal jsem je víceméně jako neucelené spekulace anebo teorie. Problematika kolektivního nevědomí, alchymie a mystiky vůbec se tak pro mě staly tématem, se kterým chci rozhodně ještě pracovat. Když jsem dokončoval svojí bakalářskou práci, narazil jsem na Stanislava Grófa a jeho pojetí mimořádných stavů vědomí a hlavně jeho techniku holotropního dýchání. To je také jedna z věcí, která stojí za povšimnutí. Jak už jsem zmiňoval, trochu mě mrzí přístup západní civilizace k mystice.

Ve své práci ale nechci být invazivní a snažit se všechny informovat, popřípadě přeučit. Jen doufám, že moje práce zanechá v divákovi pocit, na který není úplně zvyklý.

3 Seznam použitých zdrojů

a) knižní a periodická literatura

1. JUNG, C. G. *Analytická psychologie - její teorie a praxe – Tavistocké přednášky*, 2. vyd. Praha: Academia, nakladatelství Akademie věd České Republiky, 1993, ISBN 80-200-0480-7
2. JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek II.: Archetypy a nevědomí*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-19-9
3. JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek III.: Osobnost a přenos*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-18-0
4. JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek V.: Snové symboly Individuačního procesu (Psychologie a alchymie I)*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-19-9
5. JUNG, C. G. *Výbor z díla, svazek VI.: Představy spásy v alchymii (Psychologie a alchymie II)*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, ISBN 80-85880-21-0
6. HOPCKE, R. H. *Průvodce po sebraných spisech C. G. Junga*, 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, ISBN 80-900802-9-4
7. WOLTERS, C. *Oblak nevědění, zásadní dílo středověké mystiky*, Praha: Pragma, 2000, ISBN 80-7205-707-03
8. HALBWACHS, M. *Kolektivní paměť*, 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009, ISBN 978-80-7419-016-2

b) internetové zdroje

1. Stanislav Gróf – rozhovor, režie: Igor Chaun. In: Youtube [online]. 23. 1. 2011 dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=g25Xd2TKu34>, kanál uživatele gosscha1
2. Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Paměť [online]. 2012. Dostupný z WWW: <<http://cs.wiktionary.org/wiki/paměť>>
3. *Making sense of Marcel Duchamp* [online]. 2012. Dostupný z WWW: <<http://www.understandingduchamp.com/text.html#1912>>
4. Anish Kapoor [online]. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.anishkapoor.com>>
5. Sachiko Kodama [online]. 2012. Dostupný z WWW: <<http://www.sachikokodama.com>>
6. modern & contemporary artists and art: Ho tzu Nyen [online]. 2012. Dostupný z WWW: <<http://the-artists.org/artist/Ho-Tzu-Nyen/>>

4 Resumé

In for my bachelor's dissertation I have been working on the topic of collective consciousness. „Collective unconscious is a term of analytical psychology, coined by Carl Jung. It is proposed to be a part of the unconscious mind, expressed in humanity and all life forms with nervous systems, and describes how the structure of the psyche autonomously organizes experience. Jung distinguished the collective unconscious from the personal unconscious, in that the personal unconscious is a personal reservoir of experience unique to each individual, while the collective unconscious collects and organizes those personal experiences in a similar way with each member of a particular species.“¹⁷ Jung attributes mythological origin to these experiences calling them Archetypes.

My work is also based on thought that our western society thing of unconsciousness as a pathological. But according to Jung, experience of unconsciousness is a known phenomenon for almost every other culture which has ever existed. Maybe it's because of the European 17th century cultural movement called Age of Enlightenment. Which is also called the Age of Reason. Therefore I tried to study as much of collective unconsciousness mysticism as I can. During that I ran into interesting fact. Alchemy, weird pseudoscience of the age of Rudolph II. as I formerly thought of it, was adherent to archetypes. And I found out that alchemy isn't just about chemical process but also about philosophy, hermetical principles and spirituality. One of the essential achievements for alchemist is to experience his own ego.

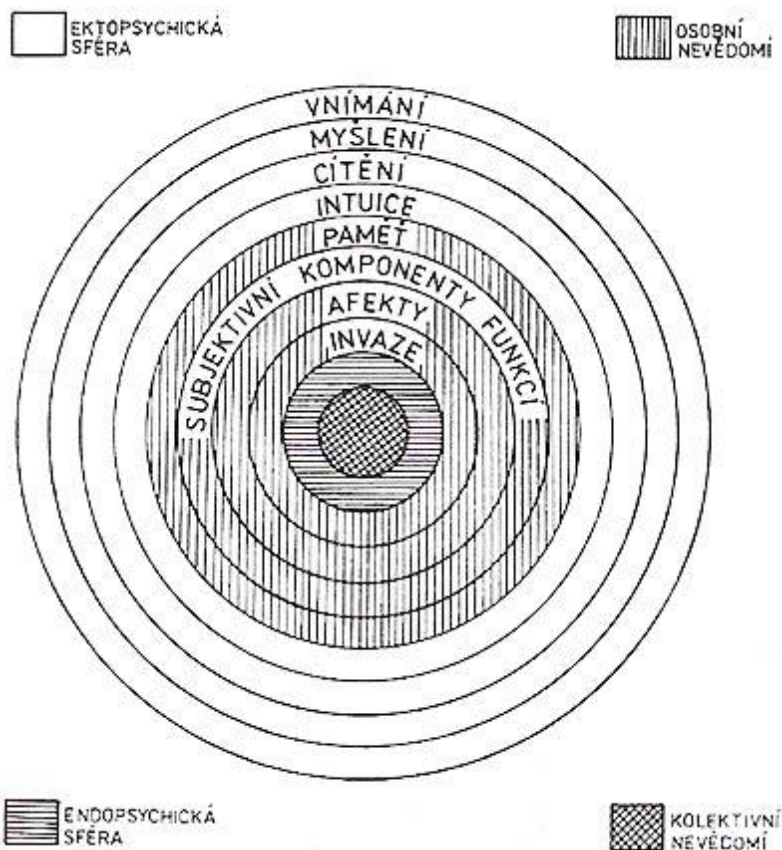
Installation should be conceived as ideal space for unconscious projection. Because unconsciousness is often described as deep unknown water I'm using ferrofluid which is

¹⁷ Wikipedia contributors, 'Collective unconscious', Wikipedia, The Free Encyclopedia, 14 March 2012, 21:00 UTC, <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Collective_unconscious&oldid=481914262> [accessed 20 April 2012]

magnetic nanofluid also called non-newtonian fluid which I hope isn't yet well known material. Ferrofluid acts unnatural, it can flow up to the hill if you use strong magnet to control it so I also think it could be surprising for the viewer to look at dark fluid which seems to act against the law of physics. In order to make setting more intense I hide the container with ferrofluid into triangular pyramid tent. On the floor is inscribed square field made of mirror foil and the ferrofluid container is sphere shaped. All of these attributes are in accordance to essential alchemical mandala. Whole works should be based on the unusual experience you could get in the tent. I don't intend to change viewers mind or to tell him the whole story.

5. Seznam příloh

Obr.1 – rozdělení psýché

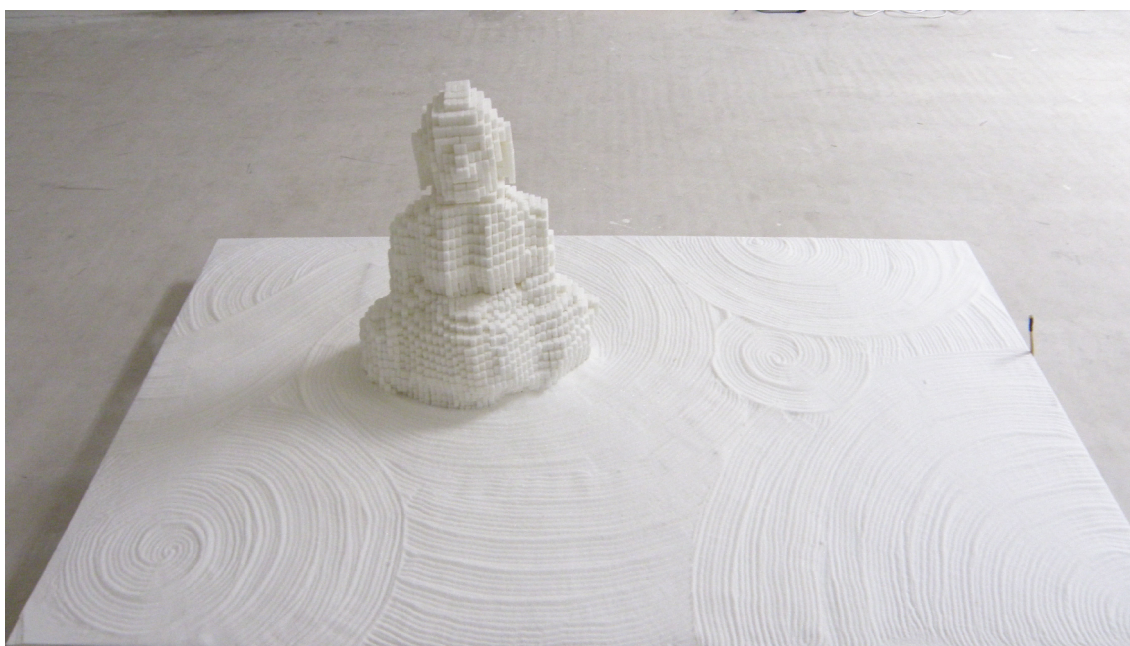
obr.2 – kvadratura kruhu

První ročník
Šidítko

Buddha v zenové zahradě

Anish Kapoor

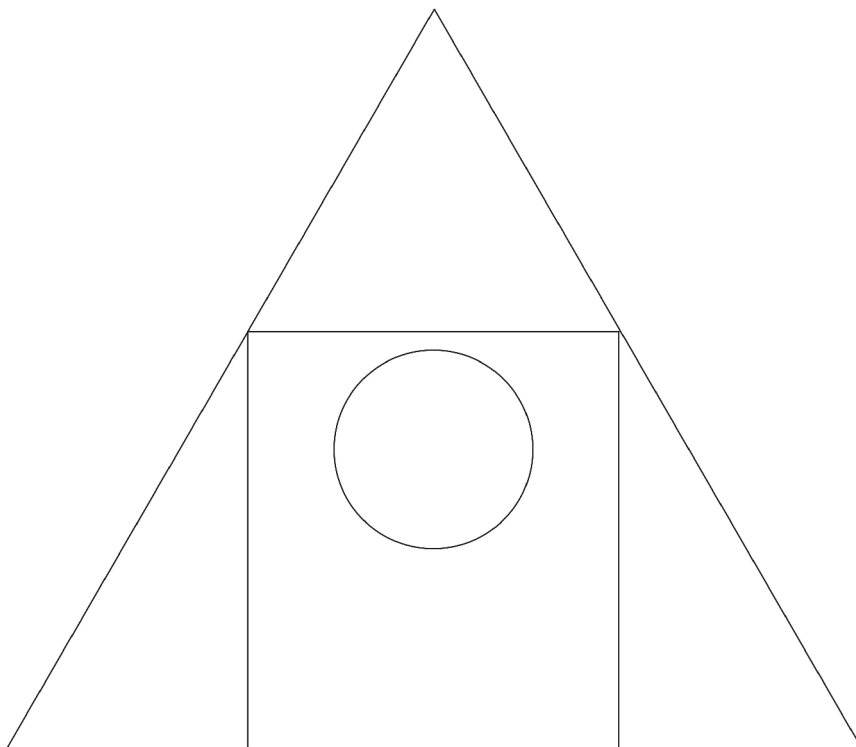

Sachiko Kodama

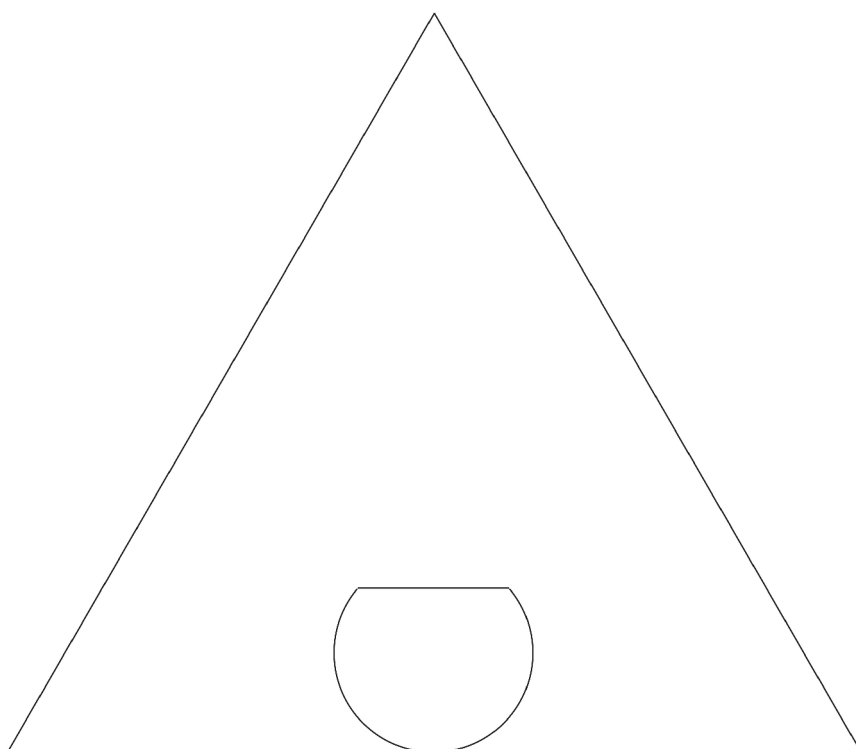

Návrhy pro BP

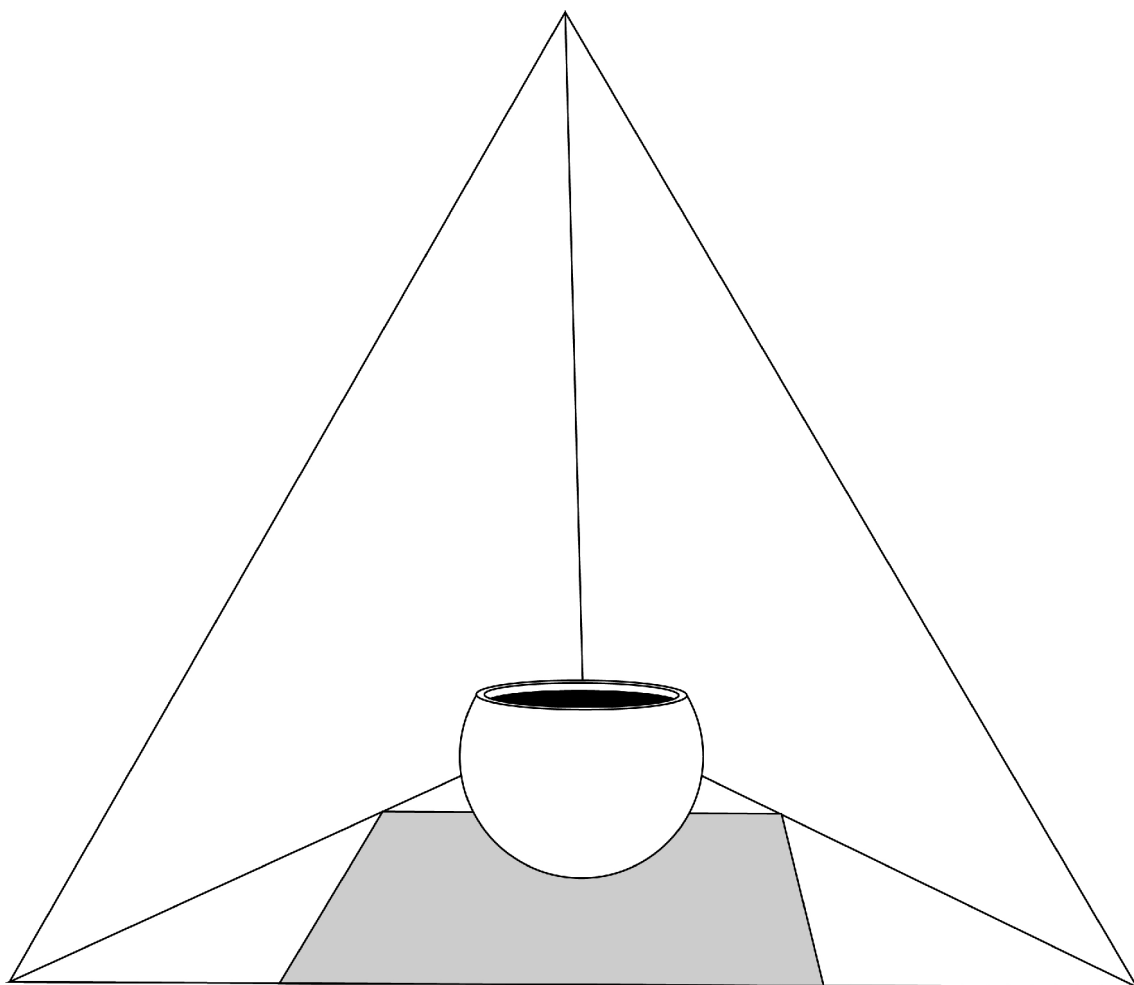
půdorys

z boku

prostorový návrh

ferrofluid

